

CAPITOLUL I

– Tom!

Nici un răspuns.

– Tom!

Nici un răspuns.

– Ce-o fi cu băiatul ăsta? Un' să fie... Tom n-auzi?

Bătrânica își trase ochelarii pe nas și privi pe deasupra lor prin odaie, apoi îi săltă și privi pe sub ei. Rareori catadicsea să se uite prin sticla lor la o găză de băiețel ca Tom. Erau ochelarii ei de zile mari, la care ținea ca la ochii din cap și pe care îi purta așa, de po-doabă, căci la fel de bine ar fi putut să vadă prin niște ochiuri de plită. Rămase locului o clipă, uluită parcă, apoi fără mânie, dar totuși destul de tare ca s-o poată auzi pereții, spuse:

– Stai tu, că pun eu mâna pe tine și-o să vezi ce...

Dar n-apucă să termine, fiindcă, între timp, se aplecase și începuse a izbi cu măturoidul pe sub pat, astfel încât nu-i mai rămânea suflu decât pentru icneala cu care își însoțea loviturile. Sub pat, însă, nimic; doar pisica o zbughi speriată afară.

– Dumnezeule mare, de când sunt n-am mai văzut un băiat ca ăsta!

Îndreptându-se apoi din șale, pași spre ușa deschisă și rămase în prag, iscodind cu privirea aracii cu roșii și bălăriile din grădină. Dar Tom – nicăieri. Atunci ridică glasul, ca să poată fi auzită de departe, și începu să strige:

– To-o-om!

Deodată, auzi un fâșăit în spatele ei. Se întoarse tocmai la timp ca să prindă de pulpana slobodă a hainei un băiețel și să-l oprească din fugă.

– Ia te uită! Cum de nu m-am gândit la cămară! Ce-ai căutat acolo, drace?

– Nimic.

– Cum nimic? Uite ce-i pe mâinile tale, uite ce-ai la gură! Cu ce te-ai mânjit în halul ăsta?

– Nu știu, mătușă.

– Da' eu știu. Cu dulceață, da... De câte ori nu ți-am spus să nu mai umbli la dulceață, ai? Am să te jupoi de viu, împelițatule! Ia dă nuiaua încoace!

Nuiaua zvâcni în aer, semn că se-ngroașă gluma...

– Iiii! Ia te uită ce-ai în spate, mătușă!

Când bătrânica se răsuci pe loc, strângându-și fustele, ca să vadă ce primejdie o păștea, băiatul o și luase la sănătoasa, cățărându-se pe gardul înalt de uluci și pierind îndărățul lui. Mătușa Polly rămase o clipă locului, zăpăcită, apoi râse cu blândețe.

– Bată-te norocul să te bată! E-eei! Că nu mai mă-nvăț minte odată! De câte ori nu m-a dus de nas pân-acu', și uite că tot mai mă las păcălită. Ce ți-e și cu bătrânii! Vorba ceea: nu mai înveți cal bătrân în buiestru. Da' nici că le-ar potrivi de două ori la fel, împelițatu'! Și-atunci, cum să știu, biata de mine, la ce să m-aștept, de fiecă dată? Parcă le-ar cântări cu de-amănuntu', cât să mă chinuie pân' să-mi sară țandăra. Și mai știe afurisitu' că, dacă-mi dă o clipă răgaz sau mă face să râd, s-a dus supărarea... nu-l mai pot bate. Da, da, nu mă port cu el cum trebuie. Bătaia e ruptă din rai! Stric copilul', ăsta-i adevăru'-adevărat! Multe o să mai avem de pătimit și unul și altul, dacă-l las de capul lui. Parc-a intrat diavolu-n el, Doamne iartă-mă!... Da, ce să fac, e băiatu' sor-mii, răposata, Dumnezeu s-o ierte, nu mă lasă inima să-l bat. De câte ori îl iert, îmi pare rău, și de câte ori dau în el, mi se rupe inima. Bine spune *Sfânta Scriptură*: omul născut din femeie are viața scurtă și plină de griji, vezi bine că

așa-i. După-masă iar o să chiulească de la școală și, vreau, nu vreau, iar o să fiu silită să-l pun la treabă mâine, drept pedeapsă. Greu îmi vine să-l pun să lucreze duminica, când ceilalți copii n-au școală și se joacă, dar ce pot face? Fuge de treabă ca dracu' de tămâie; n-am însă încotro, trebuie să-mi fac datoria cât de cât față de băiat, că doar nu-i vreau pierzarea.

Într-adevăr, Tom a tras chiulul și a petrecut de minune. S-a întors acasă tocmai bine înainte de cină ca să-i ajute lui Jim, micul negru, să taie lemne pentru a doua zi și să facă surcele – cu alte cuvinte, la timp ca să-i povestească lui Jim isprăvile sale, în vreme ce Jim făcea mai toată treaba. Fratele mai mic al lui Tom (sau mai bine zis frate-său vitreg), Sid, își terminase partea lui de muncă (adunatul surcelor). Sid era un băiat cuminte, el nu se prea ținea de șotii și năzbătii, ca alți copii.

În timp ce Tom lua masa de seară și șterpelea zahăr de câte ori se ivea prilejul, mătușa Polly îi puneă fel de fel de întrebări meșteșugite, doar-doar l-o prinde cu măța-n sac. Ca multe suflete nevinovate, se credea vicleană nevoie mare, înzestrată cu darul unei diplomații misterioase și de nepătruns. Îi plăcea să creadă că străveziile-i urzeli erau șiretlicuri nemaipomenite.

De pildă acum:

– Tom, a fost cam cald azi la școală, nu-i așa? întrebă ea.

– Da, tușă.

– Cald rău, nu?

– Da, tușică.

– Nu ți-a venit să te duci la scăldat?

Tom tresări; îi încolți în minte o bănuială neliniștitoare. Cercetă atent chipul mătușii. Răspunse:

– Nu-u... adică nu prea...

Bătrânica întinse mâna și-i pipăi cămașa:

– Ei, dar parcă acum nu ți-e prea cald.

O măgulea gândul că-i găsisse cămașa uscată, fără să știe nimeni unde țintea ea. Dar Tom știa acum dincotro bătea vântul, așa încât întrebarea următoare îl găsi pregătit:

– Unii dintre noi ne-am pus capul sub cișmea, uite, al meu e ud și-acu’.

Pentru o clipă, mătușii Polly îi fu necaz că trecuse cu vederea o dovadă atât de grăitoare și că pierduse prilejul de a-și arăta iscusința. Dar numaidecât îi veni o idee și mai și:

– Tom, când ți-ai pus capul sub cișmea, nu ți-ai desfăcut gulerul de la cămașă, unde ți l-am cusut eu? Ia descheie-te la haină, să văd!

De pe fața lui Tom pieri orice urmă de tulburare. Își descheie liniștit haina. Gulerul cămășii era cusut în toată legea.

– Ei, comedie! Hai, du-te și vezi-ți de treabă! Am vrut să știu dacă n-ai tras cumva chiulul de la școală ca să te duci la scăldat! De data asta, hai, treacă de la mine. Te pomenești, vorba aia, că ai fi fiind vreo brânză bună în burduf de câine! Ai fi mai bun decât pari. Barem pe ziua de azi!

Era cam înciudată că agerimea ei dăduse greș și totodată bucură că se întâmplase ca Tom să umble și el o dată pe calea cea bună.

Dar Sid, să nu-și vâre el coada?

– De, zise, dacă n-aș ști că i-ai cusut guleru’ cu ață albă... și uite, asta-i neagră.

– Iii! Sigur că cu albă l-am cusut!... Tom!!

Dar Tom, păzea!... Atâta mai avu timp să spună zbughind-o pe ușa:

– Sid, puiule, las’ că ți-o plătesc eu!...

Când se află în siguranță, privi cu luare-aminte două ace mari de cusut, înfășurate unul cu ață albă și altul cu ață neagră, înfipte sub reverul hainei, apoi își spuse:

„De nu era Sid, n-ar fi băgat nici acu’ de seamă. Fir-ar a naibii de treabă! Ba coase cu alb, ba coase cu negru! Barem de s-ar hotărî să coase la fel! Așa, cum dracu’ să mai ții minte? Și Sid asta... las’ că-i arăt eu lui!“

Tom nu ar fi putut să fie dat ca exemplu celorlalți băieți din târg. Cunoștea el un băiat „model“, dar nu putea să-l sufere.

Nu trecură însă nici două minute și uită de toate necazurile. Nu fiindcă necazurile lui ar fi fost cu un dram mai ușoare sau mai puțin amare decât acelea ale unui om în toată firea, ci fiindcă, până una-alta, acum avea o nouă și arzătoare preocupare, care-l făcea să uite, după cum și nefericirile oamenilor mai în vârstă sunt uitate în entuziasmul noilor inițiative. De data asta, era vorba de un fluierat nou, care-i plăcea în chip deosebit și pe care-l învățase de la un negru. Ardea de nerăbdare să-l încerce nestingherit. Fluieratul ăsta aducea oarecum cu al păsărilor; era un fel de tril curgător, obținut prin atingerea cerului gurii cu limba, la răstimpuri scurte, în mijlocul unei melodii. Tot repetându-l silitor și atent, Tom izbuti să-i prindă meșteșugul și iată-l acum pășind alene pe stradă, cu gura izvor de triluri melodioase și cu inima plină de mulțumire. Starea lui sufletească era foarte asemănătoare cu aceea a unui astronom care descoperă o planetă nouă, dar fără doar și poate că băiatul simțea o bucurie cu mult mai adâncă și netulburată decât ar fi simțit astronomul.

După-amiezile de vară erau lungi. Nu se întunecase încă. Deodată, Tom se opri din fluierat. I se ivise în față un străin, un băiat puțin mai mare ca el. Un nou-venit, de orice vârstă, băiat sau fată, stârnea vâlvă mare în biet târgușorul St. Petersburg¹! Și unde mai pui că băiatul ăsta era și frumos îmbrăcat – auzi colo: îmbrăcat frumos în zi de lucru! Nemaipomenit! Purta o pălăriuță frumoasă, o hăinuță din postav albastru, încheiată până-n gât, nou-nouță și curată, ca scoasă din cutie, pantalonii la fel. Și avea și ghete în picioare, deși nu era decât vineri; cravată la gât – o panglică colorată, de toată frumusețea – și o mutră de orășean care pe Tom îl scotea din sărite. Și cu cât se zgâia la minunea asta grozavă, cu atât era mai scârbit de găteala străinului și cu atât îi părea propria lui îmbrăcămintă mai jerpelită. Amândoi stăteau și se uitau unul la altul fără să scoată o vorbă. Când unul făcea vreo mișcare, celălalt se mișca și el, dar tot în lături,

¹ *St. Petersburg* – mic oraș pe fluviul Mississippi, în centrul S.U.A.

roată. Se priveau mereu față-n față, pândindu-se ca doi cocoși. În cele din urmă, Tom spuse:

– Dacă vreau, te bat de te snopesc!

– Încearcă, dacă-ți dă mâna!

– De ce să nu-mi dea?

– Uite-așa, că nu poți!

– Eu nu pooot?...

– Vezi bine că nu!

– Ba pot foarte bine!

– Ba nu poți!

– Ba pot!

– Ba nu poți!

Tăcere încordată. Și iar Tom:

– Cum te cheamă?

– Ce te privește? Ai ceva de împărțit cu mine?

– O să-ți arăt eu acuși ce am și ce n-am!

– N-ai decât să-mi arăți!

– Mai zi o dată și vezi tu ce pățești!

– Poftim că mai zic o dată!

– Te crezi mare deștept, ai? Dacă vreau, c-o mână te fac pilaf.

– Nu, zău? Aș vrea s-o văd și p-asta! Numa' gura-i de tine!

– Ba vezi tu ce bătaie-ți trag, dacă mai faci mult pe nebunu'.

– Nu mai spune! Uite, mor de frică!

– Deșteptule! Crezi că-i cine știe ce de capul tău! Ia uite la el pălărie!

– Ce-ai tu cu pălăria mea? Înghite-o, dacă nu-ți place! Să poftești să te-atingi de ea... Care îndrăznește, praf îl fac.

– Lăudărosule!

– Lăudăros ești tu!

– Ești un mincinos, asta e, și ți-e frică să te bați.

– Mie, frică? Mă bat cu tine numa' c-o mână.

– Dacă mai îndrugi multe, iau o piatră și-ți fac capul chiseliță.

– Nu mai spune!

- Vezi tu acușica!
- Hai, să te văd! Îți turuie gura, atâta știi! De ce nu dai? De frică!
- Mie, frică?
- Da, ție!
- Ba nu mi-e frică deloc.
- Ba ți-e!

Iar pauză, iar priviri sfidătoare, iar țopăieli unul împrejurul celuilalt. Curând, stăteau umăr la umăr.

Tom spuse:

- Cară-te de-aici!
- Cară-te tu!
- Nici nu mă gândesc.
- Nici eu.

Acum se propteau fiecare țeapăn într-un picior, îmbrâncindu-se din răsputeri și înfruntându-se, cu scâpărări de ură în priviri. Dar nici unul nu-l putea clinti din loc pe celălalt. Se opintiră ce se opintiră, până li se sui tot sângele în obraz, apoi, încetul cu încetul, își muiară încordarea, fără a se slăbi o clipă din ochi. Tom rupse cel dintâi tăcerea:

– Ești un laș și-un papă-lapte! O să te spui lu' frate-miu ăl mare. Să vezi ce-o să pățești! El, dacă-și pune mintea cu tine, te strivește numa' c-un deșt!

– Nu mai pot eu de frate-tu! Eu am un frate mai mare ca al tău – și, dacă vrea, dă de-a azvârlita cu-al tău tocmai peste gardu' ăla. (Amândoi frații erau născociți.)

- Minți!
- Așa crezi tu!

Atunci Tom, îndârjit, trase o linie în țărână, cu degetul mare de la picior, și spuse:

– Dacă-ndrăznești să treci peste asta, te zvânt în bătaie. Încearcă și-ai să vezi!

Băiatul cel străin păși îndată peste linie, spunând:

– Ia să te vedem, moară neferecată ce ești!
– Mă, să nu mă scoți din sărite, atâta-ți spun!
– Am văzut eu de mult că numa' gura-i de tine, da' când e vorba de bătaie...

– Mă nenorocitul! Al naibii să fiu dacă nu te bat pă două parale.
Băiatul cel străin scoase din buzunar doi bani mari de aramă și-i întinse batjocoritor.

Tom îl plesni peste mână, de-i zburară banii cât colo.

O clipă mai târziu, amândoi băieții se rostogoleau și se tăvăleau prin țărână, încăierăți ca doi cotoi. Se trăgeau de păr, își rupeau hainele, se repezeau unul în nasul celuilalt, cu pumnii, cu unghiile, acoperindu-se de praf și de glorie. Când iureșul se potoli, prin ceața bătăliei putea fi zărit Tom șezând călare pe noul venit și cărându-i la pumni cu nemiluita.

– Zi că te predai! striga Tom.

Celălalt se zbătea să scape, țipa, dar de furie neputincioasă.

– Zi că te predai! și-i căra mai departe la pumni.

În cele din urmă, străinul icni înăbușit:

– Mă predau!

Tom îl lăsă să se ridice și-i spuse disprețuitor:

– Altă dată să te-nveți minte să mai faci pe grozavu'!

Băiatul cel străin o luă din loc, scuturându-și hainele, sughițând și smiorcăindu-se. Din când în când, se mai uita înapoi, dând din cap și amenințându-l pe Tom că o să-i arate el „când l-o prinde“. Tom răspundea cu vorbe de ocară, se umfla în pene... Când întoarse spațele, dând să plece, celălalt se repezi, luă o piatră de pe jos și zvârn!... îl lovi pe Tom drept între umeri, apoi, făcând stânga-mprejur, o rupse la fugă, sprinten ca o căprioară. Tom îl fugări pe ticălos până acasă la el, aflând cu prilejul acesta și unde locuia. După aceea, rămase acolo câțva timp, ocupând o poziție strategică în fața porții și sfidându-l pe inamic, doar, doar o ieși afară; dar inamicul se mulțumea să se strâmbe la el de la fereastră, făcându-se că nu vede provocarea. În

cele din urmă, apăru mama inamicului, care îl făcu pe Tom cu ou și cu oțet, numindu-l derbedeu, prost-crescut, mojiic, și poftindu-l să plece. Neavând încotro, Tom se văzu nevoit să părăsească poziția, nu însă înainte de a spune „c-o să aibă el grijă de băiatul ăla“.

Ajunse acasă pe întuneric; se cățără cu luare-aminte pe fereastră, dar, când să sară, întâlni un obstacol neașteptat în persoana mătușii Polly, care pândea la geam. Când văzu ea în ce hal îi erau hainele, intenția de a-l pune să lucreze duminica drept pedeapsă se prefăcu în hotărâre de neclintit.